

Chodící duchové

Někdy v červnu bylo naše komando odvedeno do Osvětimi II, kde se rozšiřoval obvodový plot. Naším úkolem bylo osazovat do země betonové sloupy, k nimž byly upevněny dráty elektrického plotu. Ke zvednutí jednoho takového sloupu bylo třeba tří vězňů, byly nesmírně těžké. Byla to ničivá práce, která mi zatěžovala celé tělo, zvláště ale ramena. Pokaždé, když jsme byli připraveni se sloupem pohnout, jsme počítali do tří a pak jej společně zvedli. Sloupek jsme přenesli do výkopu, zvedli druhou stranu a zasadili jej do předem vykopané jámy. Kdyby některý z nás zakolísal nebo klopýtl, byli bychom vahou sloupu rozdrceni. A navíc nás kápo, který dohlížel na práci, nenechal ani na okamžik na pokoji a neustále hulákal: „Rychleji! Rychleji!“

Už po umístění prvního sloupu jsem byl úplně vyčerpaný. Představa, že budu muset zvedat další, byla příšerná. Ve chvíli, kdy drtivá tíha sloupu hrozila, že mne zarazí do země, jsem byl stěží schopen chůze. Každý krůček ode mne vyžadoval nadlidské úsilí a koncentraci. K této práci jsme byli přiděleni tři dny po sobě. Přitom jsme byli pod přísným dohledem kápa, který jako ostrůž pátal po každé známce laxnosti nebo sabotáže. Mé tělo volalo po vodě, jídle a odpočinku. Když přišla třicetiminutová přestávka na oběd, vychutnával jsem každíčkovou kapku vodnaté polévky a každíčkový okamžik ve stínu břízy.

Během oběda jsem si všiml malého prstence kouře stoupajícího z mohutného komína krematoria. Zprvu vyhlížel vcelku neškodně, ale po několika minutách už komín chrлил rudé, zuřivé plameny. Za

Podle náhodného výběru

vlhkých dnů kouř nestoupal vzhůru, ale jeho oblak zůstával viset nízko nad zemí a pokrýval široký prostor, na který z něj pršely vločky popela. V nosních dírkách se mi usazoval zápach hořícího masa, z něhož se mi dělalo nevolno. V té době jsem už fungování vyhlazovacího systému znal dosti důvěrně. V táboře jsem slyšel vyprávět o plynových komorách a věděl jsem, že nacisté přesvědčují lidi, aby do nich vstoupili, tvrzením, že se tam budou sprchovat a dezinfikovat. Když byli tito lidé uvnitř – často dva tisíce osob najednou –, byli usmrceni plynem cyk-lon B. Když jsem nyní sledoval kouř vycházející z komína, uvažoval jsem, kdo byli lidé uvnitř a odkud přišli.

Jednoho dne ke konci června nebo počátkem července jsme za zvuku hudby pochodovali do práce a já přemýšlel, jaká překvapení na mne zase čekají. Lilo jako z konve. Byl jsem promočený a voda mi po těle stékala do bot. Ale den byl horký a dusný, takže déšť byl příjemný. Mohli jsme se tak i napít a zavodnit se. Sundal jsem si promočenou čepici a vyždímal si z ní vodu do úst.

Opět jsme se vrátili do satelitního tábora Budy, kde jsem zjistil, že plochá kára je z nějakého důvodu plná pletených slaměných košíků. Opět nás odvedli do bažin, které jsme před několika týdny vysušovali. Nyní byl tento terén už vcelku suchý. Na jedné jeho straně se zvedala hora bílého prášku. Touto křídě podobnou hmotou bylo hašené vápno, které sloužilo jako hnojivo. Dostali jsme rozkaz nabrat je do košíků, které rychle pořádně ztěžkly, protože vápno bylo nasycené dešťovou vodou. Když jsme měli košíky plné, nařídili nám jít na pole, které jsme před nedávnem vysušili, a vápno tam rozhodit. Košík jsem levou rukou držel zapřený do boku a pravou rukou nabíral co nejvíce vápna, abych je rozhodil po poli. Když byly košíky prázdné, vrátili jsme se a opět je naplnili. Takto jsme pracovali celou řadu dnů. Chemikálie nám přitom vybělila věžeňské uniformy, takže jsme se stali známí jako komando duchů.

Vápno unikající z košíků však proniklo i uniformami a dostalo se nám až na kůži. Měl jsem nutkání škrábat se po celém těle, ale tím by

se vše jenom zhoršilo – kůže by se ještě více podráždila, popraskala by a krvácela. Říkal jsem, jak jen tohle přežiju, úleva ale neexistovala. Práce pokračovala asi týden, dokud jsme neroznesli všechno vápno. Do té doby jsem už měl maso na prstech pravé ruky rozežrané, kůže na kolenou byla pryč, takže byla vidět kost. Měl jsem hrůzu z toho, že mne ta chemikálie celého sežere. Každého večera jsem si ji snažil vymýt z pórů kůže, ale neměli jsme žádné masti či léky, které by hojení kůže pomohly. Byla to práce, která by normálně vyžadovala použití ochranných prostředků, jež by zabránily přímému kontaktu s chemikálií. Pro nacisty však naše zdraví a bezpečnost nic neznamenal. Byli jsme postradatelní.

Během posledních tří dnů jsme pracovali poblíž jakýchsi tůní, na nichž žily kachny. Během práce jsem je viděl a slyšel. Na konci každého dne nám komandant pro pobavení nařídil běžet v uniformě a botách do vody a pak řekl dozorcům, aby pustili psy. Kdo nebyl dost rychlý, toho psi potrhali. Věděl jsem, že až doběhnu do vody, další vězni se na mne naválí, takže bych se mohl utopit. Tudíž jsem se vždy snažil ostatní předběhnout. Posledního dne jsem skočil do vody a poté plaval do nedalekého rákosí. A v něm jsem našel hnízdo se dvěma velkými kachními vejci. Byl to zázrak. Věděl jsem, že snědení těch vajec je nebezpečné – pokud mne někdo uvidí, může mne čekat přísný trest nebo i smrt. Bylo to ale takové pokušení, že jsem se o možné následky nestaral. Jedno vejce jsem okamžitě naklepl a vysál je. Chutnalo úžasně a mému tělu dodalo tak zoufale potřebnou energetickou injekci. Když jsem uslyšel rozkaz k opuštění vody a nástupu na počítání, druhé vejce jsem sebral a zastrčil si je do podpaží. Byl jsem rozhodnutý pronést je do tábora a dát je otci. Ale během zpáteční cesty se vejce rozbilo. Ztráta tohoto dárku, o který jsem se tolik chtěl podělit, mne zdrtila. Jen nedlouho předtím by pro mne ztráta jediného vejce neznamenal prakticky nic, nyní to ale byla ztráta takřka nesnesitelná.

Kus slaniny

Jednoho dne jsem po návratu z práce uviděl, jak na mne za bránu čekají otec se strýcem, dělávali to tak vždy. Moje komando se večer vracelo pokaždé jako poslední a oni na mne nikdy nezapomněli počkat. Několikrát dokázali z práce propašovat kus chleba nebo bramboru a vždy se se mnou o tento poklad podělili. Riziko s tím spojené bylo veliké. Když se vězni vraceli do tábora, velitel stráže v bráně každého z nich kontroloval a hledal kontraband. Když zaregistroval jakékoli podezřelé chování, křikl na vězně, aby zvedl ruce. Pokud měl dotyčný něco schované pod paží, okamžitě to vypadlo. Velitel poté provinilého vězně vytáhl z kolony a zaznamenal si jeho osobní číslo a číslo bloku. Na apelu mu pak byl vyměřen trest – někdy bičování, někdy přeražení do trestného oddílu (Strafkomando). Vězně v trestných komandech káповé krutě bili, takže se jejich život výrazně krátil. Ale vzdor tomuto nebezpečí vězni, kterým se poštěstilo dostat se k nějakým zbytkům jídla, vždy podstupovali riziko a pokoušeli se je do tábora propašovat. Ani na okamžik jsme se nepřestávali rozhlížet po čemkoli, co by zvýšilo naši naději na přežití.

Veškerý majetek nově dorazivších deportovaných osob se v Osvětimi II – Březince soustřeďoval na železniční rampě a pak se odesílal k rozřídění do speciální budovy, která se stala známou jako Kanada a v níž pracovali vězni. V Kanadě končilo i maso a další potraviny. Jídlo bylo občas využíváno jako úkryt cenností – třeba v takové housce se mohla docela dobře schovat mince. Jídlo mohli vězni sníst, nesměli ale odnášet žádné peníze, zlato nebo šperky. Veškeré cennosti

Podle náhodného výběru

shromažďoval jeden z dozorců, SS-man zvaný účetní. Toho dne otcovo komando pracovalo poblíž Kanady, kde ho poznala jedna dívka pocházející z našeho města. Vzhledem k tomu, že měla volný přístup k zásobám jídla v zavazadlech, poštěstilo se jí najít kus slaniny, který dokázala zabalený v hadru podstrčit otcí. Byla to naprosto neočekávaná laskavost. Otec za cenu velkého osobního rizika slaninu pod blůzou propašoval do Osvětimi I, kde mi ji podstrčil. Stáli jsme v hloučku a strýc zablokoval výhled, takže to nikdo nemohl vidět. Tak se stalo, že jsem ke svému překvapení držel v ruce kus slaniny. Byli jsme tradiční ortodoxní rodina, takže jsme vepřové maso nejedli, v žádné podobě. A přesto mi otec řekl, že každý den musím malý kousek slaniny sníst. On i strýc Eugen, kteří museli být právě tak hladoví jako já, náboženské předpisy neporušili a já žasl nad jejich vnitřní silou. Otec mi ale řekl, že to je otázka života a smrti a že si musím zvolit život.

Jakožto otroci jsme neměli žádné skříňky, do kterých bychom si mohli ukládat věci, já ale dokázal uvolnit jednu destičku ve stropě nad svou palandou, čímž jsem získal malý prostor k úkrytu několika drobností, včetně několika kusů hadrů. A tam jsem slaninu uložil. Během několika příštích nocí jsem počkal, až všichni usnou a pak, když jsem si byl jistý, že mne nikdo nemůže sledovat, jsem destičku odstranil a vytáhl svůj tajný poklad. Bez nože či jiného nástroje jsem malý kousek slaniny ukousl a rozžvýkal. Doslova jsem cítil, jak mi s ním do těla proudí energie. Každé následující noci jsem si dopřál další sousto – jednu malou energetickou injekci. Jsem si naprosto jistý, že tato malá dávka bílkovin mi dodala sílu potřebnou k přežití dalšího dne.

Selekce, červenec 1944

Počátkem července 1944 zahájili esesáci v Osvětimi vlnu selekcí. Už samotné slovo *selekce* ve mně vyvolávalo strach. Spoluvězni mi objasnili celý systém zplynování a spalování a já věděl, že selekce znamená jistou smrt. Pevně jsem se rozhodl, že pokud selekcí neprojdou, nenechám se zplynovat a raději se sám pokusím se vším skoncovat na elektrických drátech plotu či v palbě ze strážní věže.

Jedné noci nás náhle vyburcovali ze spánku. Dozorci a kápoové řvali: „*Raus!* Selekce! Oblečení nechte na palandě a slezte dolů.“ Vyhnali nás na ulici mezi bloky a donutili nás běžet do sousední budovy, kde čekali lékaři SS, kteří selekci prováděli. Seřadili jsme se do zástupu. Lékaři si každého vězně letmo prohlédli a rozhodovali, kdo se zdá být příliš slabý nebo nemocný a kdo může pokračovat. Věděl jsem, že můj život visí na vlásku a strach mne téměř zmrazil – ve chvíli, kdy jsem měl vyhlížet co možná nejživěji a nejzdatněji. Člověka přede mnou zastavili a na tabulku zaznamenali jeho osobní číslo a číslo bloku. Pro něj to byl rozsudek smrti, pro mne šance na život. Zatímco stál, já prostě pokračoval v postupu směrem k zadnímu východu. Když jsem se tam dostal, vydechl jsem úlevou. Věděl jsem, že kdybych se třeba jen na okamžik zastavil, mohli by mne důkladněji prohlédnout a poslat na smrt. Tentokrát jsem měl štěstí.

Po návratu na blok jsem už nedokázal usnout. Přemýšlel jsem o tom, co se stalo s otcem a strýcem, kteří byli na jiných blocích než já. Jak dopadli? To budu moci zjistit až ráno.

Příštího rána jsem běžel na jejich bloky, ale nebyli tam. Napadlo mne, že muselo dojít na nejhorší. Dál jsem ale pátrat nemohl, protože

Podle náhodného výběru

jsem se musel připojit ke svému komandu na apelu. Celý ten strašlivě obtížný den jsem na ně myslel, snažil jsem se ale sám sebe přesvědčit, že byli jen vybráni k přemístění do jiného pracovního tábora. Doufal jsem v nejlepší, v hloubi duše jsem však věděl, že lžu sám sobě.

Když jsem se toho večera vrátil z práce, okamžitě jsem se znovu vydal na jejich bloky. Stále tam nebyli. Lidí na sousedních palandách jsem se ptal, jestli je viděli, ale nikdo o nich nevěděl. Rozběhl jsem se tedy k oplocenému prostoru, kde SS-mani drželi vyselektované vězně, dokud nebudou připraveni odtransportovat je do Březinky k zplynování. Viděl jsem, že se uvnitř pohybuje množství lidí a zavolal jsem otcovo a strýcovo jméno. Během několika okamžiků za mnou přišli k plotu z ostnatého drátu. Byl jsem nesmírně šťastný, že je vidím, současně jsem si ale uvědomoval, že to jsou pravděpodobně naše poslední společné chvíle. Nedostávalo se mi slov. Nedokázal jsem ze sebe vypravit jediné slovo útěchy nebo naděje. Strážný na věži houkl, „Zmizte hned od toho plotu, nebo budu střílet!“ Otec natáhl ruku skrz dráty a požehnal mi klasickou židovskou modlitbou: „Nechť ti Bůh žehná a chrání tě. Nechť je k tobě milostivý. Nechť ti věnuje svou přízeň a dá ti mír.“ Byla to stejná modlitba, kterou otec žehnal svým dětem každý páteční večer před slavnostní večeří. Poté mi řekl: „Jestli přežiješ, musíš říct světu, co se tady stalo. A teď jdi.“ Obrátil jsem se k odchodu, ještě naposledy se za nimi ohlédl a pak už se mi ztratili z dohledu, když jsem zmizel za rohem budovy.

Byl jsem zdrcený a zmatený. Jak se asi otec cítil, když dával sobě synovi, kterého zanechával v tak hrozném místě? Celé dny jsem sotva existoval, jako kdybych se nepřetržitě pohyboval v mlze. Mí dva strážní andělé byli pryč. Bez jejich povzbuzování a malých dáreků jídla bych ony první dva týdny v Osvětimi nikdy nepřežil. Nyní jsem byl jediným žijícím členem své užší rodiny – smutný, osamělý a sklíčující pocit. Jak bez nich přežiju?